

Zenon ZAMIAR*
Marian MOLASY
Beata SIUTA-STOLARSKA

PRZESŁANKI POWSTANIA ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Zagrożenia bezpieczeństwa towarzyszą ludzkości od zawsze i są powodowane wieloma różnorodnymi przyczynami. Przyczyny te zmieniały się na przestrzeni dziejów, zmieniało się także podejście człowieka i społeczeństw do zagrożeń i przeciwdziałania nim. W miarę rozwoju cywilizacyjnego, społeczeństwa próbowały i próbują znaleźć skuteczne sposoby przeciwdziałania skutkom wspomnianych zagrożeń. Doświadczenia z prób przeciwdziałania zdarzeniom nadzwyczajnym skutkują powstaniem współczesnego zarządzania kryzysowego.

W artykule przedstawiono wybrane przesłanki, które kształtowały oraz przyczyniły się do powstania i rozwoju zarządzania kryzysowego na płaszczyźnie pojedynczego człowieka, społeczeństwa w skali międzynarodowej.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, kryzys, zarządzanie kryzysowe

WSTĘP

Współcześnie coraz częściej w różnych gremiach, szczególnie decyzyjnych, zadawane jest pytanie: jak społeczeństwa powinny się rozwijać i na co powinny kłaść nacisk na początku XXI wieku, o którym mówi się, że będzie stuleciem technologii informatycznych i nieprzewidywalnych zjawisk?

Na podstawie doświadczeń i obserwacji rzeczywistości należy domniemywać, że rozwojowi temu będą towarzyszyć naturalne, techniczne i technologiczne katastrofy oraz ich skutki w postaci ogromnych szkód i strat. Stąd konieczne jest przewartościowanie **podstawowych wartości nowoczesnego społeczeństwa** oraz stworzenie warunków dla ich podtrzymywania i rozwijania. Za najważniejsze z nich można uznawać:

- osiągnięcie wyższego poziomu **jakości ludzkiego życia** w szerokim znaczeniu;

---

* dr hab. inż. Zenon ZAMIAR, prof. nadzw. WSOWL, dr inż. Marian MOLASY, dr inż. Beata SIUTA-STOLARSKA – Wydział Zarządzania Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych

- ochrona **zdrowia obywateli** i poprawa jej jakości;
- utrzymanie wysokich standardów **jakości środowiska naturalnego**;
- zabezpieczenie **wartości duchowych** społeczeństwa;
- tworzenie odpowiednich **warunków materialnych** dla życia obywateli oraz zapewnienie ich ochrony;
- zapewnienie **właściwych stosunków społecznych** z naciskiem na dobre stosunki międzynarodowe;
- podwyższanie poziomu **kompleksowego bezpieczeństwa** społecznego.

Kompleksowe podwyższanie poziomu bezpieczeństwa jest na początku XXI wieku jednym z najważniejszych zadań, jakie stoją przed całym społeczeństwem, przed rządami poszczególnych państw, ale również przed zarządem każdego przedsiębiorstwa i każdej organizacji. Ponadto problematyka osiągnięcia bezpiecznej egzystencji i trwałej poprawy poziomu życiowego, jest celem każdego człowieka.

1. POTRZEBA POWSTANIA ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO – PRZESŁANKI OBIEKTYWNE

Dwudziesty wiek przyniósł, jak dotychczas, największy rozwój i postęp, a zarazem ogromne cierpienie, biedę i głód. Wojny, niepokoje narodowościowe i konflikty religijne, kryzysy gospodarcze, rosnący poziom bezrobocia, terroryzm, przestępczość zorganizowana, klęski ekologiczne, awarie przemysłowe, żywioły naturalne z ich olbrzymią siłą niszczącą, to negatywne zjawiska i tendencje, które spowalniają rozwój społeczeństw (tabela 1.).

Tabela 1. Wybrane faktory współczesnego świata

WSPÓŁCZESNY ŚWIAT	
OSIĄGNIĘCIA	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – największy rozwój cywilizacyjny; – postęp naukowo – techniczny; – rozwój demokracji; – współpraca międzynarodowa; – układy bezpieczeństwa międzynarodowego; – ujarzmianie przyrody i wszechświata; 	<ul style="list-style-type: none"> – głód, bieda i cierpienie; – technologie ułatwiające życie, ale zagrażające często na masową skalę; – rosnące bezrobocie, przestępczość zorganizowana i terroryzm; – wojny, konflikty zbrojne, religijne i narodowościowe; – klęski ekologiczne, żywioły naturalne, awarie przemysłowe

Źródło: Opracowanie własne

Postęp naukowo-techniczny ułatwia ludziom, ale przy okazji przynosi technologie i środki, które tym ludziom mogą zagrażać na masową skalę.

Chcąc ułatwić sobie życie, człowiek narusza równowagę w przyrodzie i niszczy środowisko naturalne. Dwie światowe i szereg lokalnych wojen w dwudziestym wieku pochłonęły miliony ludzkich istnień i przyniosły ogromne szkody materialne.

Żyjemy więc w czasach pełnych konfliktów, które ludzkość stara się mniej lub bardziej skutecznie rozwiązywać.

Cztery z nich możemy uważać za podstawowe i z punktu widzenia ich rozwiązywania za najaktualniejsze:

- konflikt między człowiekiem a przyrodą;
- konflikt między człowiekiem a techniką;
- konflikt między człowiekiem a społeczeństwem;
- konflikt między społeczeństwami¹.

Dla proporcjonalnego, i w danych warunkach zewnętrznych i wewnętrznych, optymalnego rozwoju konieczna jest równowaga w przyrodzie i społeczeństwie. Konflikty przynoszą z sobą jednak szereg rodzajów ryzyka, które mogą być źródłem zjawisk kryzysowych o negatywnych skutkach dla całej ludzkości.

Ludzie zmieniając przyrodę, przystosowują ją do swoich potrzeb, chcą z niej wydobyć jak najwięcej. Przyroda ma olbrzymią zdolność rewitalizacji, jednakże człowiek dysponuje coraz większą siłą destrukcyjną. Powoduje w przyrodzie szkody, które zagrażają jego własnej egzystencji. Nieustannie zanikają kolejne gatunki roślin i zwierząt, stan środowiska naturalnego pogarsza się i zagrożone jest również samo istnienie człowieka na Ziemi.

Proces doskonalenia techniki jest ciągły i coraz bardziej dynamiczny. Bardziej złożona technika i bardziej wymagające technologie zwiększają jednakże możliwość powstania awarii, katastrof i sytuacji, które mogą mieć dla człowieka i społeczeństwa dalekosiężne negatywne skutki².

Człowiek nie może w przyrodzie ani w społeczeństwie występować jako indywidualność, jako niezależna jednostka (byt). Łączy się w grupy, tworzy różne społeczeństwa, współpracuje na narodowym i międzynarodowym poziomie. Mimo to, ze względu na swoją istotę, szuka zawsze pozycji jednostki (*ego sum*). Z tego też powodu musi w społecznościach istnieć organizacja i porządek. Wyodrębniają się z nich jednostki rządzące i pracownicy szeregowi, przy czym obydwie grupy są w równym stopniu istotne dla dalszego rozwoju. Jednakże podczas ustalania celów społeczeństwa, forsowane są indywidualne stanowiska i interesy, a rozbieżności w tym zakresie powodują pogłębiające się konflikty.

Nie bez znaczenia są również konflikty między społeczeństwami. Ziemia (natura) nie oferuje wszystkim takich samych warunków i nie wszyscy potrafią je jednakowo wykorzystywać. Płaszczyzna polityczna, ideologiczna, ekonomiczna, narodowościowa, religijna, ale i szereg innych, stanowią żyzny grunt, na którym powstaje szereg konfliktów, które mogą zostać rozwiązane wzajemnym konsensusem lub w skrajnych przypadkach, siłą.

---

¹ M. Seidl, L. Šimák, Z. Zamiar, *Aktualne zagadnienia zarządzania kryzysowego*, CL Oficyna Wydawnicza NDiO, Wrocław 2009, s. 9.

² D. Skorupka, *Neural Networks in Risk Management of a Project*, [w:] "2004 AACE International Transaction, (CSC.1.51– CSC.1.57)", The Association for the Advancement of Cost Engineering, USA, Washington 2004.

Wymienione konflikty, przyroda oraz gospodarka, są zatem źródłem zjawisk kryzysowych, które mniej lub bardziej negatywnie wpływają na rozwój ludzkości. Aby społeczeństwo mogło im skutecznie stawiać czoła, tworzy się zasady, zbiory ustaw i rozporządzeń, obowiązków i dyrektyw, którymi każda jednostka musi się kierować, i którym musi się podporządkować.

Krytycznym punktem są metody i sposoby postępowania, według których ustanawia się ogólne zasady. Są one bezpośrednio związane z ogólnym ukierunkowaniem na społeczeństwo, niemniej jednak tworzy je człowiek, na którego mają wpływ jego własne kierunki myślowe, idee i ideologie. Mogą one stać się również kolejnym źródłem kryzysów.

W społeczeństwie, w przyrodzie i w procesach produkcyjnych nie sposób uniknąć zjawisk kryzysowych, które w negatywny sposób odbijają się na egzystencji ludzkości i jej rozwoju³.

Ponieważ usunięcie kryzysów z codziennego życia, nie jest możliwe, należy szukać dróg i rozwiązań, których zadaniem jest zminimalizowanie powstałych szkód i nie dopuszczenie do strat w ludziach, strat materialnych i finansowych⁴.

Przyjmując za podstawę ogólną teorię rozwoju systemów, teorię ryzyka oraz fakty dotyczące rozwoju ludzkości i przyrody, należy stwierdzić, iż rozwój człowieka i całego ludzkiego społeczeństwa przebiega nieustannie w warunkach, które można wyczerpująco opisać tylko w wyjątkowych przypadkach. Trzeba zatem zgodzić się z faktem, że istniejemy w środowisku o znacznym poziomie nieokreśloności, a każda ludzka aktywność, która się w nim odbywa oraz samo środowisko, są potencjalnymi źródłami zagrożeń bezpieczeństwa.

Zdarzenia nadzwyczajne i różnego rodzaju zjawiska kryzysowe towarzyszyły społeczeństwom i będą towarzyszyć nieustannie. Są niestety nieodłączną częścią życia i człowiek zmuszony jest szukać sposobów, jak im zapobiegać, jak eliminować ich negatywne oddziaływanie oraz minimalizować straty i szkody.

W dziejach ludzkości znajdujemy szereg konkretnych przykładów, które dokumentują wspomniane twierdzenia. Dowodzą one, że człowiek kierował przeważającą większość swojej aktywności w stronę polepszania warunków życiowych w przyrodzie, ale pogarszał je w wyniku nieprzemyślanych działań lub też celowo podczas konfliktów zbrojnych.

2. EMPIRYCZNE PRZESŁANKI POWSTANIA ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Każde przyrodnicze, społeczne, polityczne, wojenno-polityczne, ekonomiczne albo nawet technologiczne środowisko, które człowiek tworzy lub też dostosowuje do swoich potrzeb, istnieje w nim i rozwija swoje działania, stanowi źródło zjawisk kryzysowych.

Człowiek zawsze szukał sposobów, jak skutecznie stawiać czoła katastrofom przyrodniczym i im bardziej był dojrzały, tym konsekwentniej starał się zapobiegać nie-

³ Skorupka D., Hastak M., *Identification and Analysis of Risk Indicators of an Increase in Construction Project Costs*, [w:] „Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej”, Nr 59, Budownictwo Lądowe, KILiW PAN, Krynica 2006, s. 224.

⁴ Tamże, s. 11.

pokojom społecznym, problemom politycznym oraz konfliktom zbrojnym. Intensywnie zajmował się również próbami efektywnego rozwiązania kryzysów ekonomicznych i zapobiegania awariom technicznym i technologicznym.

Należy również wspomnieć, iż niektóre kryzysy człowiek wywoływał sztucznie i wykorzystywał jako środek do osiągnięcia własnych celów (np. kryzysy polityczne, wojny).

Doświadczenia uczą, że kryzysy i sytuacje kryzysowe:

- oddziałują zawsze na konkretny podmiot;
- powstają zawsze w konkretnym środowisku.

Podczas kryzysów i sytuacji kryzysowych:

- wykonywane czynności i procesy mają charakter niestandardowy;
- nie można więc wspomnianych czynności i procesów rozwiązywać za pomocą standardowo używanych w zarządzaniu procedur, środków i narzędzi⁵.

Rozwiązywanie kryzysów, sytuacji i stanów kryzysowych, eliminowanie ich negatywnego wpływu na społeczeństwo i na jednostkę, na środowisko, musi zostać kompleksowo przygotowane. Powoduje to potrzebę:

- zapewnienia realizacji tego procesu za pomocą przepisów prawnych;
- stworzenia systemu zarządzania kryzysowego w administracji publicznej oraz w ramach podmiotów gospodarczych;
- wykorzystywania niestandardowych sił, środków i procedur;
- posiadania profesjonalnie przygotowanych pracowników zarządzania kryzysowego;
- udzielania szczególnych uprawnień pracownikom zarządzania kryzysowego;
- częściowego ograniczenia podstawowych praw obywateli (na podstawie osobnych ustaw);
- wymagania rzeczowego pełnienia na rzecz rozwiązywania sytuacji kryzysowych od osób prawnych i fizycznych;
- stworzenia zasad włączenia szerokich rzesz społeczeństwa w rozwiązywanie sytuacji kryzysowych⁶.

Pod koniec XX wieku w wielu państwach świata pojawiły się dążenia do stworzenia kompleksowego systemu prewencji i rozwiązywania zjawisk kryzysowych. Zaczęto mówić o zarządzaniu kryzysowym i wyłoniła się osobna grupa menedżerów, która zaczęła się systematycznie zajmować zjawiskami kryzysowymi, ich istotą, skutkami oraz przedsięwzięciami w celu ich rozwiązania.

Nawet, jeśli sam ten fakt można ocenić bardzo pozytywnie, to nie można nie wspomnieć, że kryzysy, sytuacje kryzysowe i stany kryzysowe w wielu przypadkach są jednak naturalnym, ale praktycznie zawsze niepożądanym, fenomenem w rozwoju społec-

---

⁵ A. Zamiar, Z. Zamiar, *Zarys teorii zarządzania kryzysowego*, CL Oficyna Wydawnicza NDiO, Wrocław 2010, s. 12.

⁶ Tamże, s. 13.

czeństwa. W przeważającej większości przypadków powodują szkody i straty, a tym samym budzą w społeczeństwie naturalny opór.

Z praktyki można wysnuć następujące wnioski:

- osoba zajmująca się zarządzaniem kryzysowym **ma nadzieję**, iż nie będzie musiała użyć narzędzi zarządzania kryzysowego;
- polityk, pracownik administracji publicznej lub kierownik podmiotu gospodarczego **wierzy**, iż nie znajdzie się w sytuacji, w której byłby zmuszony użyć narzędzi zarządzania kryzysowego.

Zarządzanie kryzysowe można więc określić jako naturalną reakcję społeczności ludzkiej na nigdy niekończący się proces pojawiania się zjawisk kryzysowych. Pomimo tego, że ludzie musieli walczyć z negatywnymi skutkami zjawisk kryzysowych już w zamierzchłej przeszłości, walka ta nie była kompleksowo rozwiązywana i instytucjonalnie zapewniana.

Potrzebę powstania zarządzania kryzysowego wywołało istnienie:

- katastrof naturalnych;
- konfliktów zbrojnych;
- gospodarczych zjawisk kryzysowych.

Ludzkości od zawsze zagrażało negatywne działanie żywiołów naturalnych, których wpływu nie potrafili przewidzieć i nie rozumieli ich istoty. Zagrażały im powodzie, trąby powietrzne, trzęsienia ziemi czy wybuchy wulkanów. Pierwszym krokiem na drodze do poznania tychże procesów były próby ich unikania. Stopniowo formowały się zasady, według których lokowano i budowano ludzkie siedliska, szlaki komunikacyjne, czy przygotowywano tereny przeznaczone pod uprawę.

Pomimo wspomnianych zasad, ludzkości nie udało się uniknąć katastrof w swojej historii. Początkowo powodowały je żywioły naturalne, klimat i uwarunkowania geologiczne, później powodował je również sam człowiek poprzez niszczenie środowiska naturalnego lub w wyniku awarii przemysłowych.

Osobną grupę stanowią katastrofy, które człowiek powoduje celowo. Należą do nich wojny, a w ostatnim czasie również terroryzm czy przestępczość zorganizowana. W niemałym stopniu ludzkości zagrażały również różnego rodzaju epidemie i zarazy.

Powszechnie obowiązuje zasada, że sposoby zapobiegania i rozwiązywania powstałych kryzysów i zjawisk kryzysowych są adekwatne do poziomu wiedzy i technicznych możliwości człowieka. Jeśli jako pierwszy krok we wspomnianych sposobach określa się próby uniknięcia niebezpiecznych miejsc i zdarzeń, to drugim krokiem była próba ochrony poprzez budowanie obiektów ochronnych. Takie obiekty zachowały się jeszcze ze starożytności. Były to wały ochronne, zapory na ciekach wodnych oraz umocnione budynki i szlaki komunikacyjne.

Dopiero w późniejszym okresie, kiedy człowiek stopniowo zaczynał rozumieć istotę zjawisk przyrodniczych, tworzył systemy monitorowania wskaźników ryzyka. Umożliwiło to prognozowanie szeregu kataklizmów żywiołowych, odpowiednio wczesne

ostrzeżenie mieszkańców, obniżanie strat i szkód. Olbrzymim, aczkolwiek jeszcze odległym w realizacji celem, jest stworzenie metod i procedur, które by umożliwiły stłumienie kataklizmów żywiołowych już w ich początkowej fazie.

W obecnej dobie stopniowo zanika tradycyjny pogląd na zjawiska kryzysowe, tj. ich podział na wewnątrzpaństwowe i międzynarodowe. Nie tylko polityczne, ale i technologiczne czy ekologiczne kryzysy, mają bardzo często charakter globalny lub też marginalnie dotyczą terytorium sąsiedniego państwa. Z tym zagadnieniem związany jest również międzynarodowy charakter transakcji ekonomicznych i finansowych. Oprócz tego, na przykład terroryzm i przestępczość zorganizowana mają obecnie charakter jednoznacznie ponadnarodowy.

Cała historia ludzkości związana jest z konfliktami zbrojnymi, które można zaliczyć do najistotniejszych stanów kryzysowych. Podczas, gdy na początku historii ludzkości mówi się o uzbrojonej organizacji wszystkich ludzi, której celem było chronić lub zdobywać dobra materialne, to po rozpadzie społeczeństwa pierwotnego, zaczęły powstawać armie jako specyficzne organizacje państw niewolniczych. Wraz z rozwojem ekonomiki państw niewolniczych zwiększał się rozmach walk zbrojnych i zwiększały się ich cele. Decydujące bitwy odgrywały się jednak na stosunkowo małej powierzchni i często nawet jedna bitwa decydowała o wyniku wojny. Armie w okresie przygotowań do wojny powiększały się, a ich liczebność osiągała kilkadziesiąt tysięcy mężczyzn. W tym okresie zaczyna się wyodrębniać grupa ludzi, która profesjonalnie zajmuje się zagadnieniami kompleksowego bezpieczeństwa i jego elementami, tj. ochroną obywateli i majątku oraz obroną państwa jeszcze podczas pokoju. Stopniowo budowano określone struktury organizacyjne, tworzone siły i środki, jak również zapewniano warunki materialne (umocnienia, zapasy broni i materiałów itp.). Powstawała również teoria prowadzenia walk zbrojnych.

3. WSPÓŁCZESNE PRZESŁANKI ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Bezpieczeństwo Polski, Europy i świata, obecnie i w przyszłości, jest zagrożone przez szereg wojenno-politycznych rodzajów ryzyka, które mają swoje źródło głównie w złożoności stopniowej transformacji i demokratyzacji poszczególnych krajów. Nawet jeśli ich atomizacja stoi w opozycji do ogólnej tendencji globalizacyjnej, proces zmian demokratycznych jest nieodwracalny. Pomimo to pojawia się szereg narodowościowych i religijnych problemów, które mogą przekształcić się w otwarte konflikty.

Jedną z pierwszych instytucji (organizacji), która poważnie zajęła się i zajmuje teorią i praktyką zarządzania kryzysowego, jest NATO. Dowództwo NATO poszukuje sposobów, jak utrzymać aktywne stanowisko w monitorowaniu i analizowaniu zjawisk kryzysowych na całym świecie oraz w podejmowaniu skutecznych środków bezpieczeństwa mających na celu zapobieganie wybuchom otwartych konfliktów zbrojnych. Opracowało system zarządzania kryzysowego, którego głównym zadaniem jest zapobieganie powstawaniu kryzysów na poziomie międzynarodowo-politycznym. Oprócz tego, podczas Szczytu NATO w kwietniu 1999 r. w Waszyngtonie, przyjęto *Nową Koncepcję Strategiczną Sojuszu*, która kładzie silny nacisk na zarządzanie kryzysowe oraz pozostawia przestrzeń, w części 4, artykuł 41, dla udziału sił zbrojnych NATO w operacjach, których nie obejmuje artykuł 5 o zbiorowej obronie⁷.

⁷ Zborníky z vedeckých konferencií „Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí”, FŠI ŽU, Žilina, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010.

Niektórzy członkowie Unii Europejskiej (UE) chętnie jednak stworzyliby system własnego zabezpieczenia bezpieczeństwa zewnętrznego i również z tego powodu UE tworzy skuteczne zarządzanie kryzysowe w ramach drugiego filaru UE, którym jest wspólna polityka zagraniczna i polityka bezpieczeństwa.

Światowi ekonomiści szukają sposobów rozwiązania problemów gospodarczych na poziomie mikro i makroekonomicznym. Podkreślają konieczność wczesnego wykrywania objawów kryzysów ekonomicznych, eliminowania ich i kierowania zjawiskami kryzysowymi w taki sposób, aby zminimalizować szkody i straty. Zadania te należą do podstawowych problemów zarządzania kryzysowego działającego w środowisku ekonomicznym.

Permanentny kryzys nie tylko regionalnej, ale i światowej ekonomii posiada szereg konkretnych przyczyn, które należy stopniowo rozwiązywać:

- globalne problemy ekonomiczne;
- problemy związane z przechodzeniem z gospodarki sterowanej na wolnorynkową;
- problemy surowcowe z akcentem na kryzys naftowy;
- rosnący poziom bezrobocia w większości krajów;
- wewnętrzne problemy UE;
- ogromny wysiłek państw ubiegających się o wstąpienie do UE i spełnienie stawianych im warunków może ograniczać rozwój;
- negatywne oddziaływanie przestępczości ekonomicznej;
- próby obniżenia nacisków inflacyjnych i osiągnięcia trwałego wzrostu ekonomicznego.

Jak dowodzi szereg konkretnych sytuacji kryzysowych, które towarzyszą ludzkości od jej zarania aż do dziś, nie jest możliwe znalezienie samozbawczego, cudownego, skutecznego systemu, który mógłby je całkowicie wyeliminować. Z drugiej strony obowiązuje zasada, że brak aktywności jest katalizatorem nowych kryzysów. Ludzkość jest zmuszona przyjąć zasadę, iż zarządzanie kryzysowe musi być częścią każdej ludzkiej aktywności, aby możliwe było ogarnięcie drugiej strony problemu, tj. przygotowania się na sytuację, i że nic nie będzie przebiegało tak, jak to człowiek zaplanował.

Bardzo często, poprzez pazerność i pragnienie osiągnięcia potęgi militarnej, niekonsekwencję i niedoskonałość technologicznych procesów, niezdolność tolerowania się nawzajem w konfliktach społecznych, człowiek sam stwarza sobie sytuacje kryzysowe. Z drugiej jednak strony, przeważająca większość katastrof naturalnych jest całkowicie niezależna od ludzkiej woli.

ZAKOŃCZENIE

Zarządzanie kryzysowe nie jest i nie może być narzędziem służącym do absolutnego wyeliminowania kryzysów z życia populacji ludzkiej, ale może w zasadniczy sposób łagodzić ich negatywne skutki.

Zadaniem zarządzania kryzysowego, które działa w sferze administracji publicznej, jest tworzenie prawnych, personalnych, materialnych i technicznych warunków

ków do zapobiegania powstawaniu zjawisk kryzysowych oraz do ich skutecznego rozwiązywania

Natomiast edukacja społeczeństwa i poziom jego wiedzy w materii zagrożeń i ich skutków, może w dużej mierze zapobiegać powstaniu przynajmniej niektórych sytuacji kryzysowych oraz znacznie ograniczać ich negatywne skutki.

LITERATURA

1. Seidl M., Šimák L., Zamiar Z., *Aktualne zagadnienia zarządzania kryzysowego*, CL Oficyna Wydawnicza NDiO, Wrocław 2009.
2. Šimák L., *Krízový manažment vo verejnej správe*, tretie doplnené vydanie, FŠI ŽU, Žilina, Detašované pracovisko, Košice 2004.
3. Skorupka D., *Neural Networks in Risk Management of a Project*, [w:] "2004 AACE International Transaction", (CSC.1.51 – CSC.1.57), The Association for the Advancement of Cost Engineering, USA, Washington 2004.
4. Skorupka D., Hastak M., *Identification and Analysis of Risk Indicators of an Increase in Construction Project Costs*, [w:] „Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej”, Budownictwo Lądowe, Nr 59, KILiW PAN, Krynica 2006, s. 223- 230.
5. Zamiar A., Zamiar Z., *Zarys teorii zarządzania kryzysowego*, CL Oficyna Wydawnicza NDiO, Wrocław 2010.
6. *Zborníky z vedeckých konferencií „Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí“*, FŠI ŽU, Žilina, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010.

REASONS FOR EMERGENCE OF CRISIS MANAGEMENT

Summary

Threats to safety have always accompanied the humankind and they result from a number of different reasons. These have been changing over time. Along with the development of civilisation, societies attempted and still attempt to find effective ways of countering the effects of the mentioned threats. The experience gained from the attempts to counter extraordinary events results in the emergence of contemporary crisis management.

The article presents selected reasons that have contributed to the emergence and development of crisis management on the plane of an individual and society, and on a world scale.

Key words: *safety, crisis, crisis management*

Artykuł recenzował: płk dr hab. inż. Dariusz SKORUPKA, prof. nadzw. WSOWL